

ԻՐԱՎՈՒՆԿ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլիարիոյ համար Տարեկան 12 ֆր.
» » Վեցամսեայ 6 ֆր.
Առաստախմանի համար (երկու քիւր մէկ ծրարով) Տարեկան 14, վեցամսեայ 7 ֆր.
Ներկայի » 2.60 տղ. վեցամս 1.50
ԿԱՆԻՒԻ ՎՃԱՐՆԵԼԻ

Շաբաթի դրամ եւայլն դրկել հետեւեալ հասցեով
ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ «ԻՐԱՎՈՒՆԿ» ԼՐԱԳՐՈՅ. — ՎՍԻՆԱ (Պոլիարիա)
Редакция на ВѢСТНИКЪ
„Ирaвункъ“
ВАРНА (България)
Rédaction du journal
„Ira vounk“
V A R N A (Bulgarie)

Խմբագրութեան ուղղեալ գրութիւն եւ չեն դրկուիր եւ յարմար դասաւորութեամբ կը հրատարակուին աւարտողին կամ մասամբ:
Մանուցման տղը 20 սանթիմ. երեւիս աւելի անգամներու համար 20 օ/օ զեղջ կը լինի:

ԶԵԿՈՅՑ

ԻՐԱՎՈՒՆԿ ներկայ բռնով կը փախէ իր հիմնգերոյ տարւորչակը: Այս առթիւ կը խնդրուի ցարդ չի վճարող բաժանորդներէն որ հաճին ԸՆԴ ՓՈՅԹ իրենց պարտքը դրկել, երբ չեն ուզեր որ հրապարակաւ խոռոչի իրենց հետ:

ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ա.

Տարի մըն ալ բոլորեցինք, ու յաւիտեան կանգնած անհուն ու կէանի մէջ 1900 թուականն ալ անդարձ կերպով գնաց միւրճուեցաւ, իր հետ տանելով ա՛յնքան տխուր ու սիրտ տրորող դէպքեր ու դարձուածներու վատ յիշատակները, որոնք՝ անհատներու ու ազգերու ճակատագրի հետ խաղաղ բնոյթ ունէին:

1901 դարձաւ թուականը, —ինչպէս կըսեն— չըսկսած, կը փորձեն յետագարձ անհարկ մը ձը գել ծերացած 1900 թուականին վրայ, որուն մէջ մէկ քոնի ազգեր ու ժողովուրդներ իրենց դժբաղդութեան զագաթնալէտը հասան ու ուսանք ալ ընչաքաղցրութեան ու սին փառքի երազներով, իրենց նմանները յօշոտելու, ու իրենց մէջ տկարներու ազգայնական իրաւունքները, «յանուն քրիստոնէութեան» կապախու գազանութիւնները գործեցին:

Վերջացող տարիին մէջ քաղաքական բարդ կացութիւնը, Գերմանիոյ շողմարար ու ճամբարակ կայսեր, ու Անգլիոյ ծերուկ թագուհիի պէս ինքնակալներու միտքն ու սիրտը պահ մը վերելարը բաւ. ու քիչ մնաց որ, արի եւ անմահ Պօթսդամի դիւցապնական կռուին մէջ գոռող Բրիտանիոյ հպարտ գլխար խոնարհէր, ինչպէս որ Չինոս խուժուժ պօքսերներու բռնեցքի մէկ հարուածը՝ Դ՛վոնեան կոկորդազութեան անգլիան պատուութիւն մը նը կատուեցաւ: Աս ամենուն հետ մէկտեղ, դէպքերը, այնքան շուտ չը պիտի հասնարտէին

Իթէ դարձեալ քրիստոնեայ Եւրոպայի միացեալ ծակաքուժիւնը Չինաստանի կայս աշխարհի շահառակութեանց մղձաւանջով չը շահագրգռուէր. ու ա՛յն ազահ երկու անուանական մեծ ազգերը, սակի իրոնք իրենց մէջ մերձեցում առաջ չը բերէին հանդէպ Հիւսիսի ճերմակ արջուն որ կ'ըսպասէ նար արջային որկորով, իւզոտ պատան մը կու տալ ծայրագոյն Արեւելքի հիւսնդ մարդու ժառանգութենէն:

«Բարձր սարերու վրայ շատ ձիւն կուգայ» կըսէ հասարակաց առաջն. այսպէս ալ, ա՛յն ազգերը ու անհատները, որոնք միմ անուն ու գործեր ունին, անոնց մտքէն անպատէ հոգսերը, թրանսպարի փոքրիկ ու աննկուն ժողովուրդը, իր հերոսային օրինակելի ընդդիմադրութիւնով պատկառելի Անգլիական ազգին ահ ու սարսափ ազգեց, ու դեռ կը շարունակուի ա՛ն անհամեմատ կռիւը, ինչպէս իր բուն ու ձաքսկները սիրող բազէի մը, գիշատիչ արծուի դէմ մղած յուսահատական մարտը: Այս ամենէն սրտամորմոք է ա՛յն կըտրիճ ժողովրդեան կորովածիւն նախագահի դրութիւնը, որ մէկ կողմէն իր կորուստը երկրի նսեհն ու բալով, միւս կողմէ իր պաշտօնին կատարուող գիտակից, իր ժողովրդի անբռնարարելի իրաւունքին ու թափած հիզելանման արիւնի բողբոջը Եւրոպայի քարսիրտ թագակիրներուն ներկայացնելու անձկանօք. անգլիւթ քաղաքագէտներու երկաթի գանձը կը բաղխէ, ու թէեւ 1900 թուականն ալ կը վերջանայ. սակայն առ բարի ծերունի նախագահի արդար բողբոջի ձայնը տակաւին անխելի կը ձայնայ, ու թրանսպարի փառապանծ դրօշակը Տէվէդէ Պօթսդամի վարպետներու ձեռքը դեռ կը ծածանի անյաղթ թրանսպարի սարիւրու ու դաշտերու մէջը:

Բ.

Այս տխուր իրողութիւնները՝ իրենց կապարի ազդեցութիւնով, ներկայ հանգիստաւոր պարագային մեր ամենու մտքին մէջ կը կեն. դանդաղեցնել մեր ազգային գոյութեան կռուի ան ամենակնճոռոտ հարցը, որ քաղաքակիրթ Եւրոպայի հրէշ քաղաքագէտներու շահասիրական նկատուիւնով տակաւին ա՛ն վիճակի մէջն է, ինչ որ

էր ասկէ ամբողջ տարի մը առաջ: Ու թէեւ այս վերջացող տարուան մէջ շատ խօսքեր ու ճառեր ա՛լ պղտորաբար արտասանուեցան այս ինդրոյ շուրջը, նոյն իսկ Բարի. Վի Տիեզերական արուեստահանդէսին ու միջազգային խաղաղութեան ժողովներէ վերջ. սակայն ան ամեն գրուածներն ու խօսուածները միշտ «ձայն բանբառոյ յանապատի» մնացին ու Հայկական խնդիրը, վեց պետութեանց սակի շղթաներով, մնաց իր պրկուած վիճակին մէջ: Ասոր համար ալ՝ անհուն տխրութիւնով մը կարճանագրենք որ, այժմ նախորդ տարուան բախճատմամբ կացութիւնը ծանր ու աւելի անտանելի է Տաճկաստանի մէջ ընդհանրապէս ու Հայաստանի մէջ մասնաւորաբար: Թրքական անկարագրելի փանթիկութեան կարմիր գազանի հայալիւն ծրագրի քաղաքականութիւնը միացած, բարբարոս կառավարութեան մը ամենաաւագակային բերտ ուժով մեր հէգ աղգակիցները անխնայ կը տանջեն ու կը կեղեքեն:

Հայաստանի մէջ ապրող մեր ազգակիցներու կրած տառապանքներու ու տանջանքներու մանրամասն նկարագրութիւնը չէ որ պիտի ընեմ ներկայ տեսութեամբ: Այլ անոր մէկ խտացած պատկերը կը փորձեմ գծելու իբրեւ տարեգրութեան մի ընդհանուր հաշիւ տեսնելու համար թէ՛ մեր ազգային կացութիւնը ինչ երանգներ ունի: Ուստի, ամենէն առաջ ընդհանուր ակնարկ մը դարձունենք թիւրքի. ոյ Հայոց կացութեան վրայ, ու որոշ կերպով պիտի տեսնենք սր, Պօթսդամի սկսած մինչև Հայաստանի ամենայնոքին հայ գիւղը, միւսոյն սիսթէմաթիկ հալածանք, բանտ, կրօնապաշտ, սպաննում, առեւանգումներ եւ անորակելի տանջանքները եղած են 1900 թուականին մէջն ալ հայուն բաժինը: Թիւրք իր իսկական թրքութենէն ետ չէ մնացիր ու հայն ա՛լ իր աւանդական տոկունութիւնով մարտիրոսաբար տարի մըն ալ դիմացած է իր ոռակալի կեանքին:

Տաճկաստանի մէջ ալ ևս հայուն համար ապրելու ու դիմանալը

կարծես թէ նախախնամական մէկ հրաշքն է: Որովհետեւ Աստուծոյ շուքի (զիլուլահ) իշխանութեան ներքեւ հեծող երկրի մէջ «օրէնքի» ու «իրաւունք»ի տեղ կը թագաւորէ բացարձակ քմահաճոյք ու անսանձ բարբարոսութիւնը, որով ամենակեղտոտ ու ամենավատ արարածները կը փառաւորուին ու կը բարձրանան, մէկ խօսքով երեւակայական դժոխքէ մը աւելի սոսկացնող է Հայաստանի ներկայ վիճակը:

Մեր ամիսուն աչքի առջեւն է այսօր Կ. Պոլսոյ մեր Աղգ. Պատ. րիարքարանի դրութիւնը, որու մասին լուրջ խօսք մը ընել անդամ չարժէ, քանի որ մեր ներկայ մընեղէն ճարպոտ Պատրիարքը իր մարմնացած ապկարութիւնով ու անսիրտ փառասիրութիւնով, վարժապետներու ու իշխմաններու զահէր կ'անպատուէ. առ նիւթապաշտ մարդը, եթէ մանանեխի հատի մը չափ անկեղծ ազգասիրութիւն ունեցած ըլլար՝ այսօր ինքն ալ իր նախորդներու նման, ազգի բուն բաղձանքին գոհացում տալու ու իր անձը իր հօտին վրայ դնելու քաջութիւնը ունեցած պիտի ըլլար, որ ժամանակ թիւրքըն ալ իր դէմ զօրաւոր կամքի տէր Պատրիարք մը տեսնէր, Տաճկաստանի հայուն վիճակը այս օրուան պէս մորմոքիչ չպիտի ըլլար թերեւս:

Փակինք այս տխուր պատկերը, որ մեր ազգային ներկայ ճակատագրական կացութեան մէջ սեւեկար մըն է կատարելապէս, ու դառնանք պահ մը արտասահմանի ուղիստ երկիրներու մէջ հանգիստ ապրող մերայնոց վրայ թեթեւ հայեացք մը ձգել:

Մարդս որքա՛ն անտարբեր ու անզգայ ալ եղած լինի, երբ խնդիրը արտասահմանի մեր ազգային ազատ գործիչներու վրայ կը դառնայ, անմիջապէս տրիւնը դուրսը կը ցատկէ, ու ինքն իրեն ափսոս որ քսաներորդ դարուն մէջ կ'ապրինք պիտի բացազանչէ:

Ամենէն առաջ յեղափոխական տեսակէտէն եթէ դիտենք իրերը յայտնի կերպով կը տեսնենք որ

մեր յեղափոխական բաղձաքննչի կուսակցութիւնները, այլ ևս հանրա-յին աւագ չահերը առույթովը բռնած, անձնական նեղ ու գնում հաշիւներով կը դիտեն իրենց բաւարարը, ու չափ անգամ ալ, տոնակէս անտարբեր հանդիսատեսներ կը դառնան իրողութեանց առջեւ որ, ժողովուրդը իր ամբողջ-յին տրամաբանութեամբ՝ յեղափո-խութեան ս. գրօշէն խորտելով, կըսկսի առ ու ան անձի անհարա-զատ կարծիքներուն տեղի տալ, առանց հասուն դատողութեան իրենք ու անձերը իրարու հետ կը շփոթուին ու այս տարամբժ դը-րութեան անկերպարան կացութե-նէն գաղափարի կատարեալ քստմը ստեղծուած է մեր ազգային յեղափոխութեան մէջ։ Այս ցաւա-լի գործիւն անքան քստմեցուցիչ է որքան պախարակելի մեր խելահաս կարծուած յեղափոխա-կաններու արարքը, քանի որ յե-ղափոխութիւնը ժողովուրդը ազ-նուացնելու, հայրենիքը փրկելու ու ազգը բարձրացնելու ամենալայն ընթանումով չէ տարաջամ մեր մէջ, քանի որ ժողովուրդը մէկէ աւելի ախտը փոխանցելով յեղափո-խական շահախնդիր գործիչներէ խորտելու ու լպփօգալու առիթներ ունեցաւ, ու այժօր յեղափոխա-կան գործին վրայ չը նայիր այն եռանդով, ինչպէս որ կը դիտէր աւելի նպաստէր 90-96 շրջաննե-րուն մէջ, ասոր համար այդ օրա-կան ապուրջները պարտականու-թիւն կը դնեն ամենէն վարպետ ու յանձնապատասխան յեղափոխակա-նի վրայ որ, երբ և իցէ պարագա-յին հասարակութիւնը անոր մէկ թերութիւնը մտնանիչ կընէ, առ յեղափոխական կամ գործիչը, ի սէր ս. գործին, տեղի տայ հա-սարակաց պահանջներն։

Իսկ ան յեղափոխականները, որոնք իրենց փանաքի անձն բար-ձրացնելու հիւանդ մտքերով տե-սակ մը եղուխաութիւնով ժողո-վուրդը շուարցնելու անհասկնալի բանաձեւներով ու հեռուորական դրուածքներով կ'ըսկսին հրապա-րակը ողորդել, անոնք պարզապէս ազգի ծանր ճակատագրի հետ կը խաղան. անոնք, առ փափկասուն նազիկ հերոսները թող մտածին որ իրենց անձէն ու իրենց դատեն առաջ, ընդհանուր հայութիւնն ու հայկական դատը կայ, որ 300,000 մարտիրոսներու արիւնով ամենուս համար դերասանացապէս սրբադո-ծուած է։ Այդպիսիներ, շատ խե-լոք վարուած պիտի ըլլային, երբ առանց հասարակաց դատապար-տութեան ենթարկուելու, առանց հանրութիւն երկար ժամանակ իր-մով զբաղեցնելու, իւրեքաբար հեռանային առ նուիրական ասպա-րէզէն ու իրենց կրկնողներով ար-դէն վերադարձած մեր ժողովուրդի սիրտն ու միտքը չը պղտորէին։

Ճշմարիտ յեղափոխականի պարտ-քնն է, ժողովուրդի հոգեկան տրա-մադրութիւնները ազգի ընթանել,

ու չէ թէ երեւոյթներէն խաբուե-լով ու մանաւոր անձերու եսակա-նութեան գործիք դառնալով Ս. գործի նկատմամբ հերձուած առաջ բերել։ Ճարպիկ բաղձաքն-մը պէս, անհրաժեշտ է, ճշմարիտ յեղափոխականի մը համար, գիտ-նալ ու հասկնալ ան ծածուկ ուժը որ, հասարակաց կարծիքը կը կո-չուի, ու անդիմադրելի մղիչն է յեղափոխական շարժման։

Այս ուժին դէմ շատ գիտակցու-րէն վարուած են բոլոր ազգերու մէջ ու պզտիկ բարենորոգիչներն ու յեղափոխականները, տոնք ա-մենն ալ խելացի համակերպութիւ-նով մը առ ահեղ ուժի գործութիւ-նը — հասարակաց համերաշխ գոր-ծակցութիւն — ներդաշնակելով ի-րենց ծրարներու ու շարժման հետ, իրականացուցած են իրենց իտեալը։

Ղ. Պ. Ն.
(Շարունակելի)

ՈՐԲՈՒՆԻ

Ի նպատակ մեր թղթահալ որ-բիկներու ձեռնարկած պատկերա-զարդ Բացումիկ «Բազմալէզ»ը, — ՈՐԲՈՒՆԻ, լոյս տեսած է վաղուց. մենք պիտի փութայինք մանրամասն հաշիւ մը ցուցնել հանգանակուած դուարի մասին, եթէ մեր սիրելի Հայ հասարակու-թիւնն ալ փութար, կանխէր ըս-պառելու ամբողջ օրինակները. ինչ ինչ պատճառներով և կասկած-ներով թերթը ի սկզբան շատ դան-դաղ կը սպառուէր, ուրախ ենք ըսելու, որ արդ իրաց առեալ թրքաստանը (զի շնորհիւ մի քա-նի ազգայնոց) հոն մուտքը ար-գելուած է), միւս հայաշատ տե-ղեղ սկսած շատ մուտք գտնել եւ յուսանք մի քանի ամիսէն բոլոր-վին կըսպառի. և ինչպէս չի փու-թանք պատառ մը հաց շնորհելու մեր սովալլուկ որբերուն, քանի որ մեր կատարած փոքրիկ նուի բառուրութիւնը իր քառապատիկ բարոյական և նիւթական վարձքն ունի։ Ոմանք կը կասկածէին թէ հասոյթը գուցէ լուսաւորչական Հայ որբերուն չի տրուի (.) բայց որպէսզի մենք անոնց սրտի սրտիւմը հանգստացնենք, կը փութանք ըսելու որ, հանգստակ-ուած ստակէն «Բազմալէզ»ի խմբագրութիւնը՝ թերթին ծախուց (ոչ ամենն այլ) մի մասը միայն հանելէն վերջը, միւս մասացած ամբողջ դրամը մի միայն լուսաւորչ-չախան որբերուն պիտի յատկացնէ Օրմանեան Սրբ. Պատրիարքի ձեռք, որուն արդէն նոյն նպատա-կաւ առ այժմ յղուած է 1000 ֆը-րանք։ Ուստի մեր խմբ. ծառայու-թեան նպատակը շատ պարզ լինել-ով, կը խնդրենք որ այն վարձատրուի — Սպառնալով մնացած թերթ, թերթը 3000 տպած ենք և դեռ 1000էն աւելի կը մնայ մեր քով. բայց շատ յոյս ունինք որ քիչ ա-տենէն անոնք ևս կը սպառուին։

Խոնք. Բազմալէզի

ԱՐՇԱԿ ՉՈՊԱՆԵԱՆ

— — —

ԽՄԲՄԱՆՔՆ ՈՒ ԶԲՄԵՂԱՆՔԸ

Անձկութեամբ սպասողած Անանիսի վերջին պրակներուն մէջ Արիքոսն Ար-դուեանի ձեռքադրական մասին տըր-ուած քանի մը ծանօթութիւններ առիթ ընծայեց են տեղական թերթի մը (Շարժում) Արշակ Չոպանեանի ուղ-ղուած նախատալից պատասխան մը հրատարակելու, պատասխան մը ուր ոչ միայն ականաւոր պրոպէտի մը պէտք եղած յարգանքն ու ակնածանքը կը պակսին, այլ նոյն իսկ քողարքովա-րութեան արամազրած ամենատարրա-կան կանոններն իսկ քամահուած են։

Ձիւս կ'ապահովենք թէ այդ տեսակ նախատալից գրութիւններ առաջին անգամը չէ որ կերեւին այդ թերթին մէջ, ու նոյն իսկ վերջերս այդ ֆող-րիին համակիր անձ մը համարձակ մի-ամուրթեամբ մը ինձ կը յայտարարէր թէ մեր ժողովուրդը դեռ այնքան յե-տաւնաց է որ յեղափոխական գաղա-փարներ տարածելու հոչուած թերթ մը ստիպուած է շատ անգամ... հայհո-յանքի դիմելու, վառելի մեր ժողո-վուրդը հայհոյանքով աւելի լաւ խօսք կը հասկնայ ինչպէս Ռաֆիկ Խեչիւրի հարկահանն ալ «էջ» բառով կը խօսէր հայ դիւղացիներուն հետ։ Եր հրաժա-րիմ առ այժմ, հայ ժողովուրդին մէջ հայհոյանքներով, յեղափոխական գա-ղափարներ տարածելու ընծայած առա-ւելութեանցը վրայ տարակոյտներ յայտ-նելէ, ու կը բաւականանամ միայն մասնանիշ ընելու հրէշութիւնը հաւ-բաւաւոր հրապարակագիր մը պէմ ե-ղած անհարկի յարձակման, որ իր ան-ձն ու տաղանդը ամբողջովին մեր խն-դրին նուիրած է, որուն համար Սի-պիլ ըսած է թէ մեր է՛ն արուեստա-գէտ բանաստեղծն է։

Առաջին անգամ Պէրպէրեան վար-ժարանի մէջ պատհանութիւն ունեցած եմ գնահատելու Ա. Չոպանեանի գրա-կան տաղանդը, ուր մեր անօրէնը մեզ վերլուծել կուտար անոր հեղինակու-թիւնները։ Պոլսոյ լրագրութեան մէջ անոր կատարած գերին վրայ տարաւ գաղափար մը միայն ունէի, վասն զի շատ փոքր էի լրագրութեամբ զբաղե-լու համար, երբ հինգ տարիներ առաջ «Մարիլ»ը կը հրատարակէր։ Մակայն երբ հետզհետեւ Պոլսոյ գրական ծանօթ հեղինակութեանց հետ տեսակցելու առիթ ունեցայ, ամեն կողմ անոր մա-սին համակրանքի ու սքանչացման հանդիպեցայ։ Մարիլի մէջ անոր գրած գրական ընդարձակ ուսումնասիրու-թիւնները, միատեղականութեան, կոն-քրուներու, նարեկացիին, Աղսուսանի Պարոնեանի, Վրաքանութեան մէջ կ'ընդ գերին վրայ շատ ինքնատիպ ու հրահանգիչ են։ Արշակ Չոպանեանի արժանիքը սակայն արտադրած գրա-կան հեղինակութեանցը մէջ չէ միայն որ կը սահմանադուի, թէիւ. «Արշա-լոյսի Չոպանեան», «Թուղթի Փառք», «Գրութիւններ», «Թրթուրներ», Մուրթ Խաւերը, «Պետրոս Գուրաւան», վեր-ջապէս Հայաստանի քաղցրանոցը «Օ-րոր»ը լիովին պիտի բաւէին դայն. մեր է՛ն նշանաւոր բանաստեղծներու կար-գը դասելու։ Բարեկից մէջ հինգ տարի-ներէ ի վեր մեր բարբիքը, մեր լե-զուն, մեր գրականութիւնը ու մեր տաղանքները օտարներու ճանչցու-նելու համար անոր անընդհատ արտա-սանած բանաստեղծութիւնները — Չո-պանեան թէիւ հրապարակագիր մէ, բայց հրապարակախօս չէր. հեծեծող Հայրենիքի սէրը իր մէջ հրապարակա-խօսի արտակարգ ոյժ մը ու ձիւք մը

ստեղծած է — ու Թրանսերէն լեզուով հեղինակած կամ թարգմանած, — ու Թրանսաքի նշանաւոր անձնաւորու-թեանց հիւր ձրուած — զանազան գըր-քերը մեր դատին բարոյացաւ կարեւոր քայլ մը առնել տուած են. իր նշանա-բանը եղած է մեր ազգին օգնել թէ՛ նիւթապէս, թէ բարոյացէս, ու իր նախագահութեանը ներքեւ որբերու օգնելու համար կազմակերպած նուա-զահանդէսներու կամ ցիրեկոյթներու մէջ միշտ քանակաւոր կը լինի առիթն, օգտուելով մեր մատենագրութիւնը կամ մեր ազգային պատմութիւնը ալ օտարներու ծանօթացնելու, ստէպ ու տանաւորներ կամ երգեր — ինչպէս իր հեղինակած Հայաստանի Օ. րորը ու «Պիտեան»ը — Թրանսերէն օտանաւորի վերջապէսով — Թրանսաքի կամ ուրիշ տեղերու մէջ հայ բժիշկի մը, նկարչի մը, քանդակագործի մը... ապահարի մը կամ հուազայտագրի մը մէկ նոր գիւտար կամ արտագրու-թիւնը աւետելու. անոր մասին յաւել-ուածական ծանօթութիւններ տալու, ամէնքը, սա եղբակացութեան յանդիմ-համար թէ տառապիւ Հայաստանի որբները իրենց հեծեծանքին — ու գուցէ ոգեվարքին — մէջ իսկ չեն թե-րանար քաղաքակրթ շարժարձին հա-մար նոր բան մը ընելու։ Ինքը նորա-տի ու տաղանդաւոր, յաջողած է, կարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ պահանջը ու վիպագրական Թրանսաքի գրադէտ-ներուն ու հրապարակագիրներուն հո-յակուպ մէկ մասը մեր խնդրով շահա-գրգրելու։ Թրանսերէն լեզուին բովան-գակ ներուժեանցը ու ճապկու-թեանցը ներժուս, «թան»ի հրապարա-կային հիացմանը արժանի դատուելու չափ, անոր արտասանած, հրապարակա-խօսութեանցը յօժարակամ ներկայ գտնուած են Ժիւլ Լուիէզը, Սէվէրին, Առեւտրական արդի նախարար Միլ-նան, Իւսպէն Կոնիէ, Վիկտոր Պետր, Ռաշիտ, Տրիւմփ, Հանրի Լէյնալ, Բիէն Բիյաու։ Վերջին ասաններու, հայկական խնդիրը խաղաղութեան տիեզերական համաժողովոյն օրակարգը անցնելու համար Առաջն լեւան էն շատօղորդ ու «Էսօք» յանձնաժողովոյն մէջ երկտա-սարդ թուրքերու կարծեցեալ կուսակ-ցագետ Ահմէտ Բիլալ պէյի միակ ընդ-դիմախօսողը ու զայն լուրջեան գա-տապարտող Ա. Չոպանեան եղած է։

Այս մեզ համար այսքան անձուկ-րաբար աշխատող անձնաւորութիւն մը կ'ամբաստանուի «գէմբին վրայ խա-րդախալ անկեղծութիւն քողարկող դիմակներ» կրելուն համար, անձնաւոր-թիւն մը որ աներկբայ Միլնա Չէրա-զի, Իսկէնդէրի եւ ուրիշ քանի մը հո-գրիներու հետ մեր «յլէլէտ» գործի-չնն է։

Գունէ տեղեւոր թէ Պ. Շոպան որ և է իրաւացի պատճառ մը ունէր այս-պէս զրգարաբերու մտնելով Ա. Արդու-եանի մասին մեր Յեղափոխական մա-լոյն ռըպիւն կաղնող քանի մը թերթի-րու զրգարաբերութեանը վրայ, Արշակ Չոպանեան շատ շնորհակար կերպով Հայ Յեղափոխական գաշնակցութեան ու շարժութիւնը կը հրաւիրէր այդ հրա-տարակութեանց վրայ, որոնք իր թէ գաշնակցութեան խեղճ անուամբ կը խօսին։ Այս իրաւացի դիտողութեանց Պ. Շո-պան «Բարեկից գիտաւոր» խորագրին ներքեւ պատասխանագիր մը հրատա-րակեց, որու առաջին տողերէն իսկ իր մովել գրուան տալցոյցը կուտայ։

Հայ ժողովուրդին մէջ Յեղափոխա-կան դաղափարներու ընդհանրացումը ընե-լու յաւակնող թերթի մը մէջ տես-նուած այդպիսի գրութիւն մը շատ տհաճութեամբ կարգացի։

Ինչ պիտի խորհէին մեր վրայ մեր գաղա պաշտպանելու համար Բո Սե-

Ամբողջ գործը երկու շաբաթ հա-
տորեն կ'աւարտուի Բաղրամյան, որոնց
առաջինը ամիս մը առաջ ստացած
ենք: Այս հատորը 1060 մեծագիր
երեք սխալներով էջերէ բաղկացած
է, և պիտի լինի 25 ֆր. ոսկի. երկ-
րորդն ալ ի մօտոյ պիտի հրատա-
րակուի նոյն գինով:

Կարծէ որ ամէն գրասէր ազգա-
յին սենեկայ. ստանալ փափաքողք
թող զիմեն մեծանուն մատենագիրին:

108 ամբողջ տը Նեոյի. ա Նեոյի
սխալներ (Յրանա) կամ
հայերի հանգիստի խմբագրութ.
Վառնա

ԿԱԶԵԹԱՄԱՐԶԸ ՕԳՈՒՅԱՆԼՍՐԱ

Իրաւունք իւր կ'ունենան պու-
կունէ գատար քէնտի պէզաւը
իշխան պաղար կիպի, նէ՛ էհալի-
տէն իսնէ տիւնմէկէ թէնէդիւ
իթմիլ վէ նէ տէ քէնտիսինէ պիւր
իսթիֆատէ չըդարմագ իշխան պիւր
բաթթիին գօլթըղնա կիւմիլ
տիւր. Իրաւունք էթմէտէ պէրու-
ւըրֆ միլլի պիւր կազէթա օլուպ
միլլէթին ումու մէնֆաթթընտա՛ն
պաշգա պիւր չէյ՝ նէ՛ խաթըր, նէ՛
կէօնիւլ, նէ՛ էնթէրէս վէ նէ՛ ճէպը
թանըմամը տըր: Պիւնպէրին
Իրաւունքն նօգթաի նազարը եա
լընը ումու միլլէթին մէնֆաթ
թընա միւնհասըր օլուպը կիպի
քէնտի պէզա ու թէրագըղնա տէ
միլլէթ տաշարընտան կսաթէրիւ
մէքտէ օլան հիւանի թէվէճնուհ
իւզէրինէ պիւնալանմը տըր:

Կազէթամըղը պէօլիւտմէք նիյէ
թինտէ պուլունտըղմըղը պուլն
տան էվվէլ հէօրմէթիւ ապօնէյէրի
միւզէ պիւտիւրմիլ իտիք: Պու նիյէ
թիմիլի մէվգըր իմրայա գօլմագ
իշխան թապիւր մէսարիֆիմիլ խալ
լը արթաճագ տըր: պուլնա մուգա
պիւր ապօնէ պէտէլինի արթըրմագ
ասլա իսթմէթիւ: Ֆագաթ կազէ-
թանըն իրատը մէսարիֆինէ միւ-
թապըղ կէթիւրէ պիւմէք իշխան՝
ապօնէյէրիմիլին մըգտարընը ար-
թըրմագ իգթիլա իտէր իտի: Իշ
թէ էհալինին հիւանի թէվէթնու-
հը կիւնտէն կիւնէ Իրաւունք իւզէ
րինէ: արթմագտա օլտըղընտան
պիւղ ճէսարէթ քէսպ իտէրէք, 150
ապօնէ արթըրա պիւմէք իւմիտի
իլէ ֆէտըրմարտան իթիպարէն
Իրաւունքը պէօլիւթմէք էֆթեա-
րընտա պուլունտըղմըղը շիմաի-
տէն իլան իտէրիլ:

Ենէն սէնէ միւնսիպէթի իլէ
հէնի ապօնէյէր: կէլմէյէ պաշլամը
տըր: վէ մէմուլ իտէրիլ քի, կա-
զէթամըղըն մէսլէք ու հարէքէթի
նէ հէմէթթեար պուլընտան միլլէթ
տաշարըղըն սալ ու զալթէթի
իլէ՛ ֆեթըրմարա գատար ենէն եա
զըլան ապօնէյէրին մըգտարը 150ի
կէլէճէք տիւր:

Օ վագըթ «Իրաւունք»ըն դը
տէսի շիմաթիւնին պիւր պուլուք
զըսմը օլաճաղը կիպի՝ միւնտէրիճա
թը հէր իքի լիսանտան տաճա
մուֆաասալ վէ սաճա ճալիպի տըղ

գաթ իթմէկէ էվհէր ճիհէթ դալ
րէթ իտէճէկիլ:

Ապօնէ պէտէլի շիմաթի կիպի՝
— Պալկարիա իշխան սէնէլիք 12
ֆր. վէ տըշարը իշխան 14 ֆր. գա-
լտճագ տըր: Ֆագաթ էլտէն 5 սան
թիմ զիյատէյէ սաթըլաճագ. օ
հալտէ էլտէն ալանլար Յունմար
տան իթիպարէն ապօնէ եազըլա
լար տաճա մէնֆաթթը օլուպը
վէ տէ պիւղիմ ճէսարէթիմիլի ար
թըրըրալ:

Քէզալիք, իշպու նօմէրօմըղ իլէ
կազէթամըղըն պէլինի սէնէսի
խիթամ պուլմը օլմաղլէ, պօրճ
լարընը էտէմէմիլ օլանլար հէր
հալտէ շու պիւր գաշ կիւն
զարֆընտա իյֆաի տէյն իթմէլէր
պիւր պիւր թագըմ միւշքիւլաթ
տան խէլաս իթմիլ օլաճագար:

ՀԱՎԱՏԻՍՍԹԸ ԲՕԼԻԹԵԳԻՅԷ

ԹՐԱՆՍՎԱՆԻ

— Ամսթըրտաման (Հօլանտա)
վերին պիւր թէլէկրաֆ Թրանս-
վալ րէթի հիւքիւմէթի Մ. Քրիւ-
կէրին կէօլիւ հասթալըղընտան
աղըրճա եաթմըլ օլտուղըն պիւր
րիյը:

— Լօրտ Քիշէրին Լօնտոնայա
վէրտիկի մալիւմաթա նազարէն
Պօէրլէր վէ ինկիլիպէր պէյնիւտէ
վուգուպուլան պիւր միւտարըպէտէ
ինկիլիպէրտէն 50 քիլի թէլէթ
օլմուլ վէ 200 քիլի տէ եէսիւր
տիւմիւլէր:

— Քէզա ինկիլիպէրէ մախսուս
պիւր չըմէնտըքէր գաթմըղ Պօ-
էրլէր թարաֆընտան աթիլէ վէ-
րիւպ 60 ինկիլիպէր եէսիւր ա-
լընմը տըր:

— Ինկիլիպէրտէ պուլընտան Եա-
կերֆօնթէյն չէհրի Պօէրլէր ի-
քիւնտէ տէֆա օլարագ զապթ իթ-
միլէր:

— Մէշհուր Ժէնիւրալ Տէվէթ
Բէթլէհէմ չէհրի զապթա զալ-
րէթ իթմիլ իտէտէ մուաֆթագ
օլաճագըղը կիպի ինկիլիպ ժէնէ-
րալը Նօքա տա մայէթի օրտուսը
իլէ միւթէմատիլէն Տէվէթի թա-
աղիպ իթմէթտէ վէ եօլընը քէս-
մէքտէ տիւր:

— Բրէթօրիտան վերին պիւր
թէլէկրաֆի Օրանտան եէնի Պօէր
օրտըլարը կէլմէթտէ օլտըղընը
պիւրիւթմէթտէ վէ Լօրտ Քիշէրին
եէնիտէն 50,000 քիլի իսթէտիկի-
նի պէյան իթմէթտէ տիւր:

— Ճէնուպի Աֆրիգտան ալը-
նան էն սօն թէլէկրաֆար Պօէր-
լէրին հարաքէթի կիթիթէ պէօ-
լիւթտէ վէ Քէրթաուլ Բէսէր.
պուրկ վէ Պարանպէրտան չէհր-
լէրին թէլէլիքտէ պալընտագ-
լարընը պիւրիւթմէթտէ տիւրէր:

ԻՆԿԻԼԻԹԵՐԱ

— Թրանսվալտան սպտէթ ի-
տէն Մարէշալ Լօրտ Ռօպէրթս ին-
կիլիպէրայա վաշալ օլմուլ աղը:

Լօրտ Ռօպէրթս Ողպօրն սարա-
լընտա Գրալիչտան գապուլ օլու-
նուպ Գօնթըրգ րիւթպէսի իլէ Տիլ
պաղը իշխանը քէնտիսինէ իհտա օ-
լընմը տըր: Լօրտ Ռօպէրթս Օղ-
պօրնտան Լօնտոնայա կիւրտիկինտէ
վէլիաճա Բաէնո տը կալ վէ սա-
լիւր խանէտանը գրալի րաէնալէ-
րինտէն պէօլիւք իլիթիֆիլէ գա-
պուլ օլընմը տըր:

— Թրանսվալ մուհարէպէսինին
նէհայէթինտէ Լօրտ Քիշէրին
հինտիստան ինկիլիպ օրտուսը ու-
մուլ գօմանտանլըղընա նապ օլը-
նաճաղը գարալաշարըրմըլ:

— Ինկիլիպէրա միւթիւմիլիքեաթ
(գաղթային) նաղըրը Մ. Չէմ.
պրլէն ումու ինկիլիպ միւթիւմ
լիքթաթլարընա թէլէկրաֆ վէրէ-
րէք Ճէնուպի Աֆրիգտայա սպէր
վէ սալիւր լէվապիւթթը հալպիէ
կէօնտէրմէլէրինի թալմայիլէ իթ-
միլ տիւր:

ՉԻՆ

Բուսիա վէ Չին հիւքիւմէթիլէ
րի պէյնիւտէ Մանչուրիա իշխան
սէքիլ պէյնտէն իպարէթ պիւր
մուքաթէլէնամէ իմալ օլընմը տըր:
Իշպու մուքաթէլէ մուճուպիճէ ու-
մուլ Մանչուրիա գըլմար Բուսի-
անըն թալմէլ հիւթայէսինէ կիւրի-

յօր: — Չինտէն ալընաճագ թալմի-
նաթը հարալիյէնի սուրէթթը թագ-
սիմի իշխան Տիւվէլը էնէպիլէ
պէյնիւտէ իթիթիպագըղըղը զու-
հուր իթմիլ տիւր:

— Բէրին Արման էյիսի Պառն
Քէզիլէրի թէլէթի տէն Չինի ալէ-
նէն սալմը տըր: Ասլան Պա-
սոն Քէզիլէրի էօլտիւրմէք իշխան
չօքճա րըլմէթթիլիպիլիպիլի իգըր
իթմիլ:

— Սուլհ իշխան տիւվէլը էնէպի-
լէնին Չին հիւքիւմէթին վէրտիք
լէրի նօթաա կէօնթէրիլէն չարթ.
լարըն հաթիֆլէնմիւլ Չին իմրէ-
րաթթը թարաֆնտան արղու օլըն-
մըլ իտէտէ տէօլլէթիլ պիւլ իթ-
թիֆագ րէտա իթմիլէր:

— Չինտէ Լճնէպիլէր թարա-
ֆնտան հարաքեաթթը սակէրիլէ
թալմիլ օլընմը տըր: Եալիւրը
Ալման սակէրլէրի քէնտի իւզէրլէրի
նէ հիւքիւմ իտէն 3000 գատար
Չինի իլէ վուրուշարագ անլէրին
200 ի թէլէթ իթմիլէր վէ պիւր
չօղընտա հարալաւըղտան սօնկրա
օպիլլէրինի կէրիլ սիւրմիւլէր:

ԹԻԻԻԻԻԱ

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՍԱ ԳԸՐԿԸՆ

Իֆէք կոգովինա վէ կիլկանտա
թիւրքլէրին Պուլկար ահալի իւզէ
րինէ հիւքիւմէլէ. անլէրտէն եիւզ
լէլէթ թէլէթ իթիթիլէրի վէ թէճ
քովտա 200 գատար գրգ վէ գա-
տընլարընը րըլարընա կէլուպ տիւր
լիւ աիւրիւ իոկէնէլէր վէրտիլէ
րի վէ պիւրտէ փափագ սաղ սաղ
հազար օլտուղլարըն էվրօփա վէ
պա խուսուս ինկիլիպ կազէթալա
րը եազմագտա տըրլար:

— Քէզա թիւրք վէ իսլամ առ-
նաուտ չէթլէր Եթտար վէ Մա-
նաթթը վիլլալէթլէրինտէրի խը
րիսթիան քէօլլէրի խարապ վէ
հաղմա իթմէթտէ. պիշարէ ահալի
իսէ Սըրպ վէ Գարատաղ հուսուս
լարընա գաշմագտա իմիլէր:

— Գարատաղ սինօրընտա գարա-
ղաղըրալ պիշարէ գաշագ ահալի

նիւն մուաթէնէթինէ եէթիլուպ
թիւրք չէթլէրինի կէրիլէ սիւր
միւլլէր:

— Այնը կազէթալարըն ալտըգ
լարը սալիւր մալիւմաթլարա նազա-
րէն, քէք չօք Պուլկարալ վէ խը
րիսթիանլարտա թիւրքլէր թարա-
ֆնտան պօղուլըլար իմիլ:

— Իզմիրտէ եէնիտէն եուճուր
ճագ հասթալըղը զուհուր իթմիլ
տիւր, իզմիրտէն կէլէն բօսթալար
իշխան հէր թարաֆտա գարանթի
նոս թէլէսսիս օլընմըլ: Քէզա ա-
լընան սօն պիւր մալիւմաթա նազա-
րէն Ստանպուլտաա ալիւր հասթա-
լըք զուհուր իթմիլի իշխան ումու
Սթանպուլ պաղագը քարանդինա
ալթընա ալընմըլ:

— Թիւրքիանըն պիւր ճիհէթին
տէն սալիւր պիւր թարաֆընա նա-
զլ օլընան էլիւս վէ մահաուլթ
իշխան շիմաթիլէ գատար ալընան
կիւմիլի րէսմի գալտըրըլմըլ տըր:

— Քիւրտ Օսման փաշա էօնիւ
միւզտէթի 1901 սէնէսինի եազըն
տան իթիպարէն Քիւրտ համաթի
յէ ալալարը թիւրք օրտուլարը
իւզէրինէ հիւքիւմ իտէճէթլէրինի
պէյան իթմիլ:

Պուլտան մաաաա քէնտիսի Օս-
ման փաշա ումուլ Քիւրտէր նալը
նա Բուսիտան մաաաա սալիւր
պէօլիւք տէվլէթլէրին փալթաթթ
լարընը տալաշուպ մուաթէնէթ իս-
թէլէթլէրին տէ սէօլլէթիլ: Սուլ
թան ֆէվզէլատէ հէլէճանտա օլուպ
ինկիլիպէրտան Օսման փաշանըն
միւրաճաաթլարը րէտա օլընմալը
նը րէճա իթմիլ:

ՏԱԽԻԼԻԷ

Պուլկար հիւքիւմէթի Ստան
պուլտան վէ իզմիրտէն կէլէճէք եօլ
ճըլար իշխան օն պիւր կիւն վէ էլի
սլար իշխանտէ 75 կիւն գարանթի
նա թէլէսսիս իթմիլ տիւր:

— Պու կիւնլէրտէ եաղան շիտ
տէթիլի գարտան Պուլկարիտաա չը
մէնտըքէր խաթթլարտան պաղը
լարը պօղուլմուլ վէ բօսթալար
կիւնլէրտէ կէլէթմիլ տիւր:

— Սօֆիաաան վէրլէն պիւր թէ
լէկրաֆ եազընլարտա պիւր պուհ
րանը վիւքէլա զուհուր իտէճէկինի
մէլուպ կէօնթէրիյօր:

ՉՍԻԻԷ

ՊՈՒՂՏԱՅ		
Վալկոն. 5156 լի հէք.	7.80/8.80	
Արապա 50.58 լի հէք.	8.10/11.50	
ԱՐԲԱ		
Վալկոն 100 քիւ.	9.—9.30	
արապա 38.47 լի հէք.	5.60/6.40	
ԵՌԻԼԱՅ արապա	3. /4.	
ՅԱՍՈՒԼԻԱ 100 օգա	20.—24.—	
ՉԱՎՏԱՐ	6.—7.—	
ՏԱՐԸ	5.—5.60	
ՄՐԱՐԸ ար. 56-57 լի.	6.—20.6-60	

Կիւնտէ 15/20 արապա կէլմէթտէ
տիւր. վէվալկոն 3/5:
Վալկոն մուաթէլէսի ալթուս ֆրանք-
լէ, արապա կիւմիլլէ, նալ. 22.90

ԲԱՍՏԱԻ

Վարնա մաղաղալարընտա Իւլիք		
ալթըլարը.		
Ինկիլիպ Իւլիկի ն. 8/4	12.—	
» ն. 18/24	13.50	
Եէրիլ Իւլիք ն. 8/4	11.—	
Չիյ բաւուպ հօղա	2.30	

Отговорникъ Н. Драгулевъ
Печ. на Хр. Воѣнникъ